

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИЙМАЛЬНА КОМІСІЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова приймальної комісії
Анатолій МАЗАРАКІ
«*17*» *березня* 2025 р.
44470624

ПРОГРАМА

**фахового іспиту для вступу на навчання
для здобуття освітнього ступеня бакалавра
на основі НРК6 та НРК7**

галузь знань	С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
спеціальність	С4 «Психологія»
освітня програма	«Практична психологія»

Київ 2025

ВСТУП

Мета програми фахового іспиту – забезпечення вступників потрібною інформацією щодо структури і змісту вступних фахових випробувань, а також створення необхідних умов для оцінювання знань, здобутих у процесі навчання.

Предметом фахового іспиту є сукупність знань та вмінь з фахової підготовки щодо психологічного забезпечення професійної діяльності.

Види тестових завдань закритого типу, різного ступеня складності. Фаховий іспит проводитиметься у формі тестування для виявлення рівня підготовки вступника щодо ступеня володіння професійними знаннями.

Білет тестування з фахових дисциплін складається з 50 закритих тестових завдань. Вступникові потрібно обрати одну правильну найбільш повну відповідь.

Програма фахового іспиту укладена відповідно до навчальних планів підготовки бакалаврів спеціальності «Психологія».

Програма містить два розділи:

- Загальна психологія.
- Анатомія та еволюція центральної нервової системи.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Розділ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Основні характеристики когнітивної сфери особистості. Визначення та властивості понять «відчуття» та «сприймання». Функції відчуттів і сприймань.

Відчуття та сприймання як різні за повнотою і глибиною рівні пізнавальної діяльності індивіда. Активно орієнтувальна та регулювальна функції відчуттів і сприймань у поведінці та діяльності. Основні характеристики сенсорного образу. Інтенсивність відчуття як його кількісна характеристика. Чутливість аналізатора та її вимірювання. Часові характеристики відчуттів. Поняття про тривалість і послідовність відчуттів. Просторові характеристики відчуттів. Константність сприймання. Значення константності сприймання для життєдіяльності. Механізм константності сприймання. Вплив специфічних характеристик перцептивного образу (цілісності, предметності, узагальненості та ін.) на відображення просторово-часових, якісних та кількісних характеристик об'єктів.

Основні підходи до визначення уваги. Психологічні теорії уваги. Функції уваги. Особливості розвитку та шляхи формування властивостей уваги. Увага в пізнавальній діяльності особистості. Активація та увага. Основні підходи до визначення уваги. Функції уваги. Властивості уваги.

Загальна характеристика пам'яті. Психологічні теорії пам'яті і проблеми пам'яті в асоціанізмі, гештальтпсихології, біхевіоризмі; соціально-психологічний підхід до проблем пам'яті; інформаційний підхід до проблем пам'яті; діяльнісний та системний підходи до вивчення пам'яті. Процеси пам'яті: запам'ятовування та чинники, які його зумовлюють, взаємовідношення довільного і мимовільного в запам'ятовуванні. Відтворення. Зберігання-забування. Явище ремінісценції. Види пам'яті. Образна пам'ять та її особливості. Словесно-логічна пам'ять, її зв'язок з мисленням. Довільна і мимовільна пам'ять. Взаємозв'язок короточасної та довгочасної пам'яті. Клінічні порушення пам'яті. Деякі вікові та індивідуальні особливості пам'яті: загальна характеристика змін розвитку пам'яті, вікові особливості динаміки розвитку пам'яті, індивідуальні особливості пам'яті людей.

Загальна характеристика мислення. Основні положення теорій мислення І. Сеченова, Л. Виготського, С. Рубінштейна, П. Гальперіна, Г. Костюка. Характеристика мислення як процесу розв'язання задач. Фазний характер процесу мислення. Поняття «проблемна ситуація» та «задача». Класифікація чинників, які впливають на процес розв'язання задач. Операціональний склад процесу мислення (аналіз-синтез, порівняння, узагальнення-конкретизація, абстрагування-індивідуалізація). Види мислення. Поняття «когнітивного стилю». Особистісні типи мислення. Креативність як психологічна основа індивідуальних відмінностей у мисленні.

Поняття «мова» та «мовлення». Функції мовлення. Психологічні механізми творення мовлення. Мовлення та мислення. Поняття «внутрішнього мовлення».

Поняття про уявлення та уяву. Класифікація уяви та уявлення. Види і прийоми уяви. Фізіологічні основи уяви. Уява та органічні процеси. Уява та фантазія. Розвиток уяви.

Концепції особистості в різних психологічних школах. Чинники та рушійні сили розвитку особистості. Біологічні та соціальні чинники формування та розвитку особистості.

Соціалізація: поняття, сутність і зміст. Основні принципи, етапи та механізми соціалізації особистості.

Основні моделі вікового розвитку людини. Вікова періодизація розвитку людини. Онтогенез у концепціях вітчизняних психологів.

Роль і місце задатків і здібностей у психологічній структурі особистості. Темперамент як біологічний фундамент особистості. Характер як каркас особистості. Природа характеру. Рефлексія в особистісному зростанні.

Походження та функції емоцій. Мотивація та емоції. Емоції і свідомість. Емоції та почуття. Співвідношення емоцій і поведінки.

Психосоматика. Онтогенез емоційної сфери людини. Поняття емоційного стану в психології. Види емоційних станів (афект, стрес, настрій тощо) та їх характеристики. Умови виникнення фрустрації.

Стрес та його характеристика. Види і наслідки стресів. Профілактика стресу.

Основні поняття та розвиток учення про волю. Природа та функції волі. Довільні і вольові дії, їх структура. Етапи вольової дії.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусик О.О. Проблема емоційної стійкості особистості як психологічний феномен. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2022. Том 33 (72), № 2. С.1–6. (Категорія Б). http://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/2_2022/2_2022.pdf
2. Бакаленко О. А. Психологія управління: навчальний посібник. Харків: ХНУРЕ, 2020. 120 с. <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/13c481ce-f27c-49f4-839a-43fccfc1c19b/content>
3. Бушуєва Т., Авер'янова А. Когнітивний стиль та властивості уваги. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. Випуск 11(56). 2020. С. 36-47. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2020.11\(56\).03](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2020.11(56).03)
4. Генеза поняття «особистість» в українській психологічній науці: монографія / [В. В. Турбан, Л. З. Сердюк, В. В. Бушанський, В. В. Москаленко, Ж. М. Маценко та ін.]; за ред. В.В. Турбан. К.: Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723178/1/%D2%90%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%91%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%AC%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%.pdf>
5. Губенко О. В. Інтегративний підхід до вивчення і розвитку творчих здібностей школярів: методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 161 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/.pdf>
6. Доброштан Н., Куліш О. Вікові особливості у дослідженнях видів і процесів пам'яті. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2020. Випуск 7. С. 37–44. DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2020.7.6>

7. Загальна психологія : навчальний посібник; за заг. ред. Р. А. Калениченка, О. Г. Льовкіної, І. О. Петухової / Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2020. 554 с. <https://ir.dpu.edu.ua/items/632a9831-9fdb-4af7-919d-de6629ea52b6/full>
8. Курова А. В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса: Фенікс, 2020. 79 с. <https://dspace.onua.edu.ua/items/981134a6-070a-40ff-b87e-f9879c6e69be>
9. Малхазов О. Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. Київ: Талком, 2020. 321 с. <https://ispp.org.ua/2021/02/26/praktichnij-posibnik-eksperimentalna-psihologiya-malxazov-o-r-fragment/>
10. Мірошниченко О., Гуцуляк О. Роль акцентуації характеру в адаптації особистості до екстремальних умов життєдіяльності. Наука і освіта. Випуск 3, 2020. С.26-36. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2020-3-4>
11. Моляко В. О. Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта: монографія / В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.]; за ред. В. О. Моляко. Київ – Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 194 с. ISBN 978-617-8116-05-7 <http://eprints.zu.edu.ua/38801/>
12. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К., 2020. 564 с. https://lira-k.com.ua/preview/12628.pdf?srsltid=AfmBOooCsfwVph3kyJQjEswNF9KNezUN2PDZh_x8SPVex75Hqb0i3vBN
13. Мудрак І. А. Психологія (Основи психології): методичні рекомендації до практичних занять. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2022. 31 с. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22637>
14. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник, 4-те вид., випр. і доп. Київ: Каравела, 2020. 418 с. <https://ispp.org.ua/2021/02/26/pryhodko-yurchenko-navchalnyi-posibnyk-2020-psihologichnij-slovník-dovidnik-fragment-titul-zmist/>
15. Руденко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник. Львів: ЛДУ БЖД, 2020. 146с https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7295/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87_%D0%BF%.pdf
16. Castro Ruiz, L., & Mordkoff, J. T. (2023). Data Analysis in the Psychological Sciences: A Practical, Applied, Multimedia Approach. University of Iowa Libraries. 138p. <https://doi.org/10.25820/work.006216>
17. Introduction to Biological Psychology (2021). Dr Eleanor J. Dommett; Dr Jimena Berni; Professor Pete Clifton; Hans Crombag; Professor Claire Gibson; Dr Catherine Hall; Dr Paloma Manguele; Dr Emiliano Merlo; Dr Kyaki Nikolaou; Proffesor Jose Prados; Dr Bryan F. Singer; and Professor Harriet Allen. University of Sussex Library Falmer, Brighton, 834p.

<https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/introduction-to-biological-psychology>

18. Psychologia (2020). Rose M. Spielman, Formerly of Quinnipiac University; William J. Jenkins, Mercer University; Marilyn D. Lovett, Spelman College; Joanna Czarnota-Bojarska, Uniwersytet Warszawski. Copyright Year, 788p. <https://openstax.org/details/books/psychologia-polska>

Розділ 2. АНАТОМІЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ

Вступ до предмету анатомія. Системи організму людини. Цілісність організму і взаємозв'язок із навколишнім середовищем. Структура і функціональна будова організму. Теоретичні позиції вітчизняних вчених І.М. Сеченова, А.А. Ухтомського, П.К. Анохіна. Значення анатомії та фізіології людини у вивченні психічної та нервової діяльності людини для майбутнього фахівця.

Розвиток організму людини. Структура тіла людини. Риси будови людини, спільні з іншими хребетними, ссавцями, приматами. Антропогенез як результат впливу соціального середовища.

Органи, фізіологічні й функціональні системи організму людини. Визначення понять орган, система органів, апарат, фізіологічні та функціональні системи людини, організм як ціле. Загальний принцип будови нервової системи.

Нейрон як структурна і функціональна одиниця нервової системи. Основні фізіологічні особливості нервової клітини. Види і форми нейрону та його властивості. Спинний мозок. Стовбур мозку. Довгастий мозок, міст та середній мозок. Довгастий мозок; його морфологія, розташування сірої та білої речовини. довгастого мозку і варолієвого моста. Мозочок. Морфологічна структура мозочка. Фізіологія мозочка, його вплив на рухові функції.

Вища нервова діяльність (ВНД), синапси, нейрон, глії, нервове волокно, центральна нервова система (ЦНС), спинний мозок, головний мозок, аксон, дендрит, рефлекторна дуга, медіатор, рефлекси, сенсорні функції, вегетативна нервова система, периферична нервова система, мозочок, стовбур мозку, довгастий мозок, варолієв міст, середній мозок, проміжний мозок, рецептори, аферентні та еферентні нервові шляхи, сіра і біла речовина, ретикулярна формація, умовні рефлекси, безумовні рефлекси, телепатія, емоції, воля.

Розвиток і структура периферичної нервової системи. Черепномозкові нерви, їх функціональна характеристика. Автономна (вегетативна) нервова система Розвиток вегетативної нервової системи. Сенсорні системи або аналізатори (естезіологія). Нейрон як структурна і

функціональна одиниця нервової системи. Поняття про синапси. Класифікація синапсів. Загальні принципи роботи хімічного синапсу. Нервове волокно, його структура і функція.

Зорова сенсорна система. Зоровий аналізатор. Онтогенез органа зору. Слухова, смакова та нюхова сенсорні системи. Слуховий і вестибулярний аналізатори. Смаковий і нюховий аналізатори. Функції ЦНС, нервових центрів, синапсів, нервового волокна. Вступ до вивчення фізіології центральної нервової системи (ЦНС) і вищої нервової діяльності (ВНД).

Функція парасимпатичної нервової системи та фізіологічні процеси. Фізіологічні процеси синапсу. Фізіологія нейромедіаторів. Передача електричного імпульсу пресинаптичного нейрона в постсинаптичний. Екстероцептивна сенсорна система, її фізіологічна та функціональна характеристика. Інтерцептивна сенсорна система, її фізіологічна та функціональна характеристика. Пропріоцептивна система, її фізіологічна та функціональна характеристика.

Фізіологія збудливості нервової клітини та біоелектропровідного нервового волокна. Нейрофізіологічні основи відчуття.

Механізми утворення умовного рефлексу. Основи теорій рефлексорної діяльності. Фізіологія психічних процесів та функцій ЦНС.

Психофізіологічна характеристика функціональних станів організму. Координаційна діяльність ЦНС та ендокринної системи функціональних станів людини.

Психофізіологічна характеристика і оцінка мислення, пам'яті та уваги. Фізіологія темпераменту людини, емоцій, мотивацій.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анатомія людини : навчальний наочний посібник. Змістові модулі III, IV. Анатомія судинної системи. Неврологія. Естезіологія. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 128 с.
2. Анатомія людини: підручник у 3-х томах. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін, А.І. Парахін, О.І. Ковальчук. Вінниця: Нова Книга, 2020. Т. 1, вид.8. 455 с.
3. Анатомія нервової системи та вищої нервової діяльності. Ч. 1 : навч.-метод. посібник / уклад.: І. В. Хавіна, Т. В. Гура, Ю. Г. Чебакова ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Панов А. М., 2020. 103 с.
4. Анатомія та фізіологія нервової системи людини: Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять / Лупаїна І.С., Ляшевич А.М., Корнійчук Н.М., Чайка Ю.Ю. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 56 с.

5. Аппельханс О.Л., Нескоромна Н.В., Антонова Н.А., Матюшенко П.М. Вегетативна нервова система людини: навчальний посібник. Одеса: Олді+, 2023. 100 с.
6. Бакаєв С. Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ: Вища шк., 2022. 220 с.
7. Березан О. Нервова система: анатомо-фізіологічні та клінічні аспекти : навч. посіб. для студ. спец. 016 Спеціальна освіта. Полтава : Ткалич А. М., 2020. 100 с.
8. Заболотна А. В. Нейропсихологія: підручник. Київ: Вища шк., 2022. 398с.
9. Збірник тестових завдань з фізіології людини і тварин /Автор: Онищук І. П. Житомир: видво ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 113с.
10. Корінчак Л. М. Основи анатомії та фізіології нервової діяльності людини: навчально-методичний посібник. Умань: Візаві, 2023. 255 с.
11. Куцериб Т, Гриньків М., Музика Ф. Анатомія людини з основами морфології : навч. посіб.-практикум Львів : ЛДУФК ім. І. Боберського, 2020. 252 с.
12. Маруненко І. М. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 184 с.
13. Пасічніченко О. М., Макачук М. Ю. Фізіологія нервів і м'язів: навчальний посібник. Київ: , 2020. 157 с.
14. Савенкова І. І. Нейропсихологія: навчально-методичний посібник. Миколаїв: МНУ, 2021. 220с.
15. Солохіна Л. О. Робочий зошит для самостійної роботи з дисципліни «Еволюція, анатомія та фізіологія ЦНС»: навчально-методичний посіб. Харків : Харк. нац. ун-т. внутр. справ, видав. «Копіцентр». 2020. 49 с
16. Федонюк Я. І., Дубінін С. І., Федонюк Л. Я., Котляренко Л. Т. Медична біологія, анатомія, фізіологія та патологія людини. Львів: «Новий світ-2000», 2020. 880 с.
17. Чабан О. С., Гуменюк М. М., Вербенко В. А. Нейропсихології (лекції та додатковий матеріал курсу). Тернопіль:ТДМУ,
18. Ranson S.W. The Anatomy of the Nervous System. Sydney: The Wentworth Press, 2019. 388 p.
19. Savenkova Iryna Chronopsychological forecast of neurophysiological diseases. EurAsian Journal of BioSciences, 14, 2411-2415 (2020) [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ejobios.org/download/chronopsychological-forecast-of-neurophysiological-diseases-7796.pdf>

ІНТЕРНЕТ - РЕСУРСИ

1. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. [вид. 3-є, перероб. та доп.]. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 26–37. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/627/Maksimenko_S.D._

2. Психологія / Винославська О.В., Бреусенко-Кузнецов О.А., Зливков В.Л., Апішева А.Ш., Васильєва О.С. [Електронний ресурс]. - режим доступу: http://ualib.com.ua/b_147.htm
3. <http://www.morphology.dp.ua/> – Словник морфологічних термінів
4. <http://medicininform.net/human/anatomy.htm> Анатомія, фізіологія, біологія і генетика, цікаві статті про людину

КРИТЕРІЇ
оцінювання знань вступників на фаховому іспиті
для здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

1. Загальні положення:

Мета фахового іспиту – оцінити відповідність знань, умінь та навичок вступників згідно з вимогами програми фахового іспиту.

2. Структура екзаменаційного білета:

Екзаменаційний білет складається з 50-ти закритих тестових завдань.

3. Критерії оцінювання:

- Рівень знань оцінюється за 200-бальною шкалою.
- Виконуючи тестове завдання, вступнику слід обрати одну правильну відповідь.
- Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 4 бали, а неправильна – у 0 балів.
- Вступники, які отримали менше 100 балів, до наступних випробовувань не допускаються та участі у конкурсі не беруть.